

OSTALI KOMENTARI

Odnos broja penzionera i zaposlenih u Srbiji

Početak šezdesetih godina na jednog penzionisanog bilo je šest zaposlenih, a od dve hiljaditih taj odnos je jedan prema 1,5

Usvim državnim penzionim sistemima veoma je važan odnos broja zaposlenih i broja penzionera. Pošto su sadašnji penzioneri za vreme svog radnog veka uplaćivali doprinose od kojih su isplaćivane penzije tadašnjim penzionerima, današnji zaposleni uplaćuju doprinose od kojih se finansiraju sadašnji penzioneri. Idealno je kada ima mnogo više zaposlenih u odnosu na broj penzionera jer se tako omogućava uplaćivanje niskih doprinosa i primanje pristojnih penzija.

Mnoge države su prošle kroz period kada su pogodni demografski trendovi omogućavali da se plate zaposlenih optereće minimalno, a da penzioneri uživaju visok standard.

Proces koji je bio najpogodniji za takvu razmenu vezan je za posleratni bebi-bum, kada je posle odlaganja rađanja za vreme ratnih godina, došlo do nezabeleženog rasta stanovništva u svetu, pa i kod nas. Ulaskom brojnih bebi-bum generacija na tržište rada u Srbiji omogućeno je plaćanje relativno niskih doprinosa za relativno mali broj penzionera.

Prema podacima popisa iz 1953. godine, nizak udeo penzionera i zaposlenih govori o socioekonomskim uslovima posleratnog društva. Ogroman deo stanovnika bavio se poljoprivrednom proizvodnjom i živio je na selu, tako da je vrlo mali broj stanovnika bio obuhvaćen socijalnim osiguranjem, a mali udeo penzionera je posledica nerazvijene privrede i niskog očekivanog trajanja života. Međutim, već sledeći popis pokazuje značajan porast broja zaposlenih, dok je udeo penzionera i dalje bio nizak. Procenat zaposlenih je vrlo intenzivno rastao do popisa 1971, a najintenzivniji rast je zabeležen tokom sledeće decenije, tako da je 1981. u Srbiji 29 odsto stanovništva bio zaposleno. Udeo penzionera u ukupnom stanovništvu je rastao ali manjim intenzitetom u odnosu na zaposlene. Ovaj period 1961–1981 je zapravo bio idealan za funkcionisanje penzionog sistema jer je udeo zaposlenih rastao mnogo brže od udela penzionera. Period između 1981. i 1991. je zapravo prelomni period kada je u pitanju dinamika odnosa ove dve grupe stanovništva. Tada se javljaju prve teškoće u funkcionisanju sistema, ali ni blizu onako ozbiljne kakve će biti u sledećoj deceniji. Ovakvo kretanje su zapravo uvertira za negativne tendencije koje su usledile tokom devedesetih (ratovi, sankcije, inflacija, siva ekonomija), tako da je udeo zaposlenih u ukupnom stanovništvu na popisu 2002. pao za pet odsto u odnosu na 1991.

Sredinom prošlog veka, dok je penzioni sistem još bio u početku, broj zaposlenih na jednog penzionisanog je bio pet prema jedan, što je idealan odnos za funkcionisanje sistema sa tekućim finansiranjem. Početkom šezdesetih dostigao je šest prema jedan. Razlog za ovakav odnos je mali broj penzionera kao posledica posleratnih mortalitetnih uslova. Do početka sedamdesetih, ovaj odnos je pao na prosečno 3,5 prema jedan, koliko je bio do početka osamdesetih godina. Ovo je period laganog rasta broja penzionera, ali i broja zaposlenih, jer su populaciono obimnije bebi-bum kohorte ulazile u radno sposobnu dob, a udeo zaposlenih je rastao brže od udela penzionera. Tokom sedamdesetih sistem je zapravo funkcionisao idealno jer je odnos broja penzionera i zaposlenih bio vrlo povoljan i iz demografskog i iz ekonomskog ugla.

Sledeću deceniju obeležava konstantan porast broja penzionera i stabilan broj zaposlenih, što je dovelo do smanjivanja broja zaposlenih na jednog penzionera. Tokom osamdesetih, broj zaposlenih na jednog penzionera je pao sa 3,5 na početku decenije na 2,5 koliko je bio 1990. što je bio signal da sistem upada u krizu. U poslednjoj deceniji prošlog veka broj zaposlenih se smanjuje dok je udeo penzionera konstantno rastao, tako da je na početku ove decenije bilo 1,5 zaposlenih po penzioneru. Takav je odnos i danas, sa tendencijom daljeg smanjivanja s obzirom na trend starenja stanovništva i povećanja broja penzionera. Trenutna ekonomska kriza još više produbljuje probleme jer utiče na dalje smanjivanje broja zaposlenih, što kao posledicu ima dalje pogoršanje odnosa broja penzionera i zaposlenih.

Idealan odnos između dve komentarisane grupe postojao je, dakle, od sredine šezdesetih do kraja sedamdesetih, kada je